

Presenting a Free and Democratic School Model in Primary Education based on Religious Principles

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Seyedeh Masoumeh Mozafari¹
Javad Soleimanpour^{2*}
Ali Khalkhali³

How to cite this article

Seyedeh Masoumeh Mozafari, Javad Soleimanpour, Ali Khalkhali, Presenting a Free and Democratic School Model in Primary Education based on Religious Principles, *Journal of Islamic Life Style Centeredon Health*, 2021:5; 288-297

1. PhD student, Department of Educational Sciences, Tonkabon Branch, Islamic Azad University, Tonkabon, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Educational Management, Tonkabon Branch, Islamic Azad University, Tonkabon, Iran (Corresponding Author).

3. Associate Professor, Department of Educational Management, Tonkabon Branch, Islamic Azad University, Tonkabon, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email:

javadsoleymanpour99@chmail.ir

Article History

Received: 2021/12/17

Accepted: 2022/02/08

Published: 2022/03/16

ABSTRACT

Purpose: This research has been done with the aim of presenting a democratic school model in primary education.

Materials and Methods: The research method was qualitative. The statistical population in this research was all managers and assistants working in education and teacher training centers in the provinces of the country. The number of 12 managers and assistants from the provinces of Tehran, Isfahan, Khuzestan, and Hamedan were selected in a purposeful and non-probabilistic manner according to the regions with and without the socio-educational facilities of the country. Data collection was done through semi-structured interviews. became. Compilation of the model according to the use of the "foundation data theory" method, qualitative data analysis methods and paradigm model (regular or systematic plan) were used.

Findings: The components of critical thinking, participation and cooperation, legalism, freedom, equality, mutual respect, responsibility, the right to choose and make decisions, rationality, social ethics, acculturation were obtained.

Conclusion: it can be concluded that the necessity of creating educational equality opportunities by schools should be taken into consideration; Because according to recent researches, creating equality of educational opportunities can affect students' interest and academic exhaustion and help their academic success.

Keywords: Democratic School, Education, Elementary School

ارائه مدل مدرسه آزاد و دموکراتیک در آموزش و

پرورش دوره ابتدایی مبتنی بر اصول دینی

سیده معصومه مظفری^۱

دانشجوی دکتری، گروه علوم تربیتی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

جواد سلیمانپور^{۲*}

استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران (نویسنده مسئول).

علی خلخالی^۳

دانشیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تنکابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنکابن، ایران.

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف ارائه مدل مدرسه دموکراتیک در آموزش و پرورش دوره ابتدایی صورت گرفته است.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش به صورت کیفی بوده است. جامعه آماری در این پژوهش کلیه مدیران و معاونان شاغل در آموزش و پرورش و مراکز تربیت معلم استان‌های کشور بوده‌اند. تعداد ۱۲ نفر از مدیران و معاونان از استان‌های تهران، اصفهان و خوزستان و همدان با توجه به مناطق برخوردار و غیر برخوردار از امکانات اجتماعی - آموزشی کشور به صورت هدفمند و غیر احتمالی انتخاب شدند. جمع آوری داده‌ها از مصاحبه به روش نیمه ساختار یافته استفاده شد. تدوین مدل با توجه به استفاده از روش "نظریه داده بنیاد" از روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی و مدل پارادایمی (طرح منظم یا سیستماتیک) استفاده شد.

یافته‌ها: مولفه‌های تفکر انتقادی، مشارکت و همکاری، قانون‌گرایی، آزادی، برابری، احترام متقابل، مسئولیت‌پذیری، حق انتخاب و تصمیم‌گیری، عقلانیت، اخلاق‌گرایی اجتماعی، فرهنگ‌پذیری، بدست آمد.

نتیجه‌گیری: میتوان نتیجه گرفت که ضرورت ایجاد فرصتهای برابری آموزشی از سوی مدارس باید مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا بنا بر پژوهش‌های اخیر، ایجاد برابری فرصتهای آموزشی، میتواند علاقه و فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد و به موفقیت تحصیلی آنها کمک نماید.

واژگان کلیدی: مدرسه دموکراتیک، آموزش و پرورش، دوره ابتدایی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۹

* نویسنده مسئول: javadsoleymanpoor99@chmail.ir

مقدمه

فکر و اندیشه آنچنان والا است که خداوند متعال میفرماید: محققا در آفرینش حکیمانه آسمانها و زمین و در رفت آمد حساب شده روز و شب، آیات و دلایلی برای صاحبان عقل است. این آیه می‌آموزد که با تفکر و تعقل میتوان به قوانین حاکم بر جهان و تدبیر آفرینش و علت هر معلولی پی برد و این هدفی است که در تمام دانشمندان از ابتدا تاکنون و تاهمیشه و به دنبال آن هستند و اسلام این عمل را عبادت می‌داند تا آنجا که امام حسن عسگری (ع) در این باره می‌فرماید: « معیار بندگی زیادی نماز و روزه مستحب نیست بلکه عبادت زیادی تفکر در آفریده خداوند تعقل در ابیات حکیمانه جهان است.

در هر اجتماع علمی سازمان‌هایی وجود دارند که برای تقویت آن اجتماع علمی نقش‌های متعددی را ایفا می‌کنند. تربیت دانش‌آموزان ابتدایی که در آغاز ورود به اجتماع بزرگ انسانها هستند از حساسیت ویژه‌ای برخوردار است. دو سؤال بزرگ که اغلب در تحقیقات آموزش و پرورش مطرح می‌شود عبارتند از: "ما در مدارس برای چه چیزی آموزش می‌بینیم؟" و "پس از تحصیل چه نوع شهروندی را می‌خواهیم تولید کنیم؟". عوامل متعدد فردی، آموزشی و خانوادگی در عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر دارند (۱). در همین راستا، در حالی که اصلاحات و تغییرات در برنامه درسی در حال انجام است، از دینفعان اصلی یعنی دانش‌آموزان و معلمان آنها، به ندرت در مواردی که می‌تواند مدارس آنها را بهبود بخشد و فرایند تدریس و یادگیری یاد شود، مشورت می‌شود. اغلب اوقات دیدگاه دانش‌آموزان به طور معمول از تحقیقات حذف می‌شود و همین امر باعث کاهش احساس تعلق دانش‌آموزان به مدرسه شده است (۲)، حتی در مناطقی که چنین دانش‌هایی حیاتی هستند (۳). با این وجود، ماده ۱۲ کنوانسیون ۱۹۸۹ سازمان ملل متحد در مورد حقوق کودک می‌گوید "هر زمان که بزرگسالان تصمیمی بگیرند که به هر نحوی بر شما تأثیر بگذارد، شما حق دارید نظر خود را ارائه دهید، و بزرگسالان باید آن را جدی بگیرند" (۴). تصویب جهانی کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد در دهه ۱۹۹۰ توسط ۱۷۹ کشور باعث افزایش اجماع جهانی شده است که جوانان باید به طور کامل در تصمیم‌گیری‌های مربوط به تحصیل خود مشارکت داشته باشند (۵). مطالعات زیادی در مورد روش‌های مناسب برای ارتقاء مشارکت کودکان در تصمیم‌گیری در مدارس انجام شده است. این مطالعه که در مدارس ایران تنظیم شده است، به دنبال یافتن راه‌هایی است که کودکان می‌توانند بخشی از فرایندهای تصمیم‌گیری در مدارس باشند. بدیهی است اگر به دانش‌آموزان فرصت اندیشیدن، ابراز وجود و مداخله موثر در امور مربوط به خودشان داده شود، موجب عزت نفس و ارتقاء شخصیت آنان و مسئولیت‌پذیری بیشتر و فعالیت خودانگیزانه و مسئولانه آنان خواهد شد (۶). چنین فرهنگی در نظام آموزشی که با گرایشاتی چون مشارکت و احترام به حقوق دیگری و گفتگو آشنا است، ضروری است، نهادینه شدن این گرایش‌ها نیاز به تمرین و ممارست دارد. بنابراین هدف کلی تحقیق ارائه مدلی از مدرسه دموکراتیک در مقطع ابتدایی آموزش و پرورش ایران میباشد. لذا آموزش و

و آزادی محور داشته باشد فرایندی که از آن به شیوه ی کنش دموکراتیک یاد می کنیم (۹).

پیشینه پژوهشی

شفیعی و حسینی (۱۳۹۹) پژوهشی با هدف بررسی نقش مدارس در تربیت شهروندی دانش آموزان پرداختند. نتایج پژوهش نشان می دهد که مدارس می توانند تاثیر مثبتی در تربیت شهروندی دانش آموزان داشته باشند. فضلعیزاده و باقرزاده (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف معرفی و بررسی اندیشه های هنری ژيرو پائولو فریره و تطبیق و مقایسه آرای تربیتی ایشان در مؤلفه های اهداف تعلیم و تربیت، برنامه درسی، روش تدریس و معلم پرداختند، هنری ژيرو فریره تعلیم و تربیت و نظام آموزش و پرورش را سیاسی دانسته و هدف نهایی هر دو متفکر در مؤلفه تعلیم و تربیت دستیابی به جامعه دموکراتیک تساوی خواه است. فراشبندی؛ و همکاران (۱۳۹۶) پژوهشی با هدف جان دیویی و تعلیم و تربیت پرداختند. دیویی معتقد است که روش آموزش باید عملی باشد تا یادگیری را تعمیق بخشد. دیویی تاکید می کند که روش آموزشی باید با محتوا هماهنگ باشد تا بتواند یادگیری را ایجاد نماید. نیک نشان، لیاقتدار، بختیار نصرآبادی، پاک سرشت (۱۳۹۱) به پژوهشی با هدف بررسی تأثیر نخله های مختلفی از ایدئولوژی لیبرالیسم بر آموزش و پرورش پرداختند، که پیامدهای مثبت آن توسعه آموزش و پرورش همگانی و مطرح شدن مفاهیمی نظیر برابری و دموکراسی در تعلیم و تربیت، آموزش صلح و توجه به آموزش های شهروندی است. قلناش و قانونی (۱۳۹۸) به مقایسه دموکراسی آموزشی، فرسودگی تحصیلی و مهارت های شهروندی در مدارس دولتی و غیر دولتی ناحیه یک آموزش و پرورش شهر شیراز پرداخته اند. آنها دریافتند که بین دموکراسی آموزشی در مدارس دولتی و مدارس غیر دولتی تفاوت وجود دارد بین فرسودگی تحصیلی در مدارس دولتی و مدارس غیر دولتی تفاوت وجود ندارد. بین مهارت شهروندی در مدارس دولتی و مدارس غیر دولتی تفاوت وجود دارد. باتیستا و پریرا (۲۰۲۰) به بررسی مدیریت دموکراتیک مدرسه دولتی در متن اصلاحات محلی آموزشی در یک مطالعه مقایسه ای بین برزیل و اسپانیا پرداختند. محققان فرآیند ساخت قانون مدیریت مدرسه دموکراتیک را در زمینه اصلاحات محلی آموزشی، در دو کشور برزیل و اسپانیا، تحلیل کردند. این مطالعه نشان می دهد که در طول فرآیند تنظیم قانون برای مدیریت دموکراتیک مدارس دو کشور پیشرفت و عقب نشینی هایی در مورد مشخصات بازیگران مدرسه که باید در فرایندهای تصمیم گیری شرکت کنند، و همچنین موارد مشارکت در مدیریت مدرسه داشته اند. لارسن، مولر و جنسن (۲۰۲۰) به بررسی ساختارهای حرفه ای و حاکم شدن دموکراسی در آموزش و پرورش با تحلیل گفتمان اسناد سیاست عمومی در کشور نروژ پرداختند. آنها معتقد بودند که بیان انتظارات برای عملکرد، امکان تفسیر مجدد معنای یک مربی حرفه ای در یک

پرورش دوره ابتدایی با نقش زیربنایی خود اهمیت زیادی در بهینه سازی مدرسه دموکراتیک دارد (۷).

- اهداف تحقیق

- هدف کلی

ارائه مدلی از مدرسه دموکراتیک در نظام آموزش و پرورش دوره ابتدایی

- هدفهای جزئی

- شناسایی مولفه های اثرگذار در شکل گیری مدرسه دموکراتیک با تاکید بر دیدگاه های متخصصان و خبرگان

- شناسایی ابعاد و مؤلفه های شکل گیری مدرسه دموکراتیک بر اساس آموزه های تربیت اسلامی و سند ملی آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران

- شناسایی نقش و سهم هر یک از عوامل شکل گیری مدرسه دموکراتیک

- شناسایی الگوی بهینه مدرسه دموکراتیک در نظام آموزش و پرورش دوره ابتدایی

مبانی نظری

بی شک توسعه یافتگی هر کشوری تحت تاثیر شیوه های آموزشی و تربیتی در مواجه با نیروی انسانی است. امروزه به دلیل وجود نگرش های ساختاری متفاوت از گذشته و پیچیدگی سازمان های اجتماعی، دیگر نمی توان آموزش و پرورش و رسالت اصلی آن در تربیت نیروی انسانی آگاه و متعهد را در سرفصل ها و شیوه های سنتی آموزشی دید و پایه ی ساختارها و رویه های گذشته به مقابله به چالش های فزاینده ی تربیتی و آموزشی رفت (۸). در زمان حال و به گواهی بسیاری از نظریه پردازان و پژوهش گران عرصه ی علوم تربیتی پیشرفت تحصیلی و مولفه های بنیادین آن، یعنی عوامل انگیزشی، شایستگی و سازوکار های تربیتی، ضرورت تبیین الگویی جامعه و نظام مند که حول سه محور "خانه - مدرسه - جامعه" شکل یافته باشد؛ را ضروری میسازد. به دلیل پیچیدگی عوامل سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، شیوه ی تعامل فرد با محیط درسی و مدرسه از مولفه ها و عناصری تبعیت می کند که بخش عمده های از آنها بیرون از محیط مدرسه شکل یافته اند اما ناگزیریم برای تبیین و نهادینه کردن الگوهای پیشرفت و توسعه ی نیروی انسانی، تمامی عوامل موثر در تحلیل خود مورد توجه و ارزیابی قرار دهیم و این مهم وقتی امکان پذیر است که ارتباط فرد با محیط تحصیل را در قالب سه پارامتر ذکر شده ببینیم و عناصر متاثر از آن را شناسایی کنیم. عناصری که برای ورود به بحث در قالب عنصر انگیزش که محوریت تعامل فرد با ساختار و بافت آموزشی را می سازد؛ شایستگی که در حکم واسطه ای میان فرد در تعامل کلاس - خانه ایفای نقش کرده و موجودیتی اجتماعی دارد و جو عاطفی خانواده یا به عبارتی در شیوه ی تعامل والدین و نوع آموزش درون خانواده شکل می گیرد و می تواند سه ساختار مستبدانه، سهل گیر

تربیت معلم استان های کشور بود. تعداد ۱۲ نفر از مدیران و معاونان از استان های تهران اصفهان و خوزستان و همدان با توجه به مناطق برخوردار و غیر برخوردار از امکانات اجتماعی - آموزشی کشور به صورت هدفمند و غیر احتمالی انتخاب شدند. در این مرحله برای شناسایی ابعاد مدرسه دموکراتیک در نظام آموزش و پرورش دوره ابتدایی از روش پژوهش کیفی و برای جمع آوری داده ها از مصاحبه به روش نیمه ساختار یافته استفاده شد. تدوین مدل با توجه به استفاده از روش "نظریه داده بنیاد" از روش های تجزیه و تحلیل داده های کیفی و مدل پارادایمی (طرح منظم یا سیستماتیک) استفاده می شود. طرح منظم نظریه داده بنیاد بر استفاده از مراحل تحلیل داده ها از طریق کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی تأکید دارد،

کشور رفاه سوسیال دموکراتیک را فراهم کرده است. کولزینسکا (۲۰۲۰) به بررسی روابط بین آموزش، ارزشهای دموکراتیک و اعتماد سیاسی را مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان می دهد که ارزش های دموکراتیک تا حدی تأثیر آموزش را بر اعتماد سیاسی نقش واسطه ای دارد. سزر و کان (۲۰۱۹) به بررسی تعیین ساختارهای شناختی معلمان در زمینه آموزش دموکراتیک در مدارس. در نتیجه طبقه بندی، ۱۴ گروه اصلی با توجه به ۲۰۰ ساختار شناختی معتبر تعیین شد. مشارکت دموکراتیک باید توسط مدیران مدارس تشویق شود. علاوه بر این، جامعه مدرسه باید نگرش های دموکراتیک را برای آموزش دموکراتیک نشان دهد.

مواد و روش ها

روش پژوهش به صورت کیفی بوده است جامعه آماری در این پژوهش کلیه مدیران و معاونان شاغل در آموزش و پرورش و مراکز

جدول ۱. افراد شرکت کننده در مصاحبه و کدهای مورد استفاده در تحلیل مضمون پژوهش

ردیف	جنسیت	سن	تحصیلات	رشته تحصیلی
۱	زن	۴۲	لیسانس	برنامه ریزی درسی
۲	مرد	۵۱	دکتری	مدیریت آموزش عالی
۳	زن	۳۵	لیسانس	مدیریت آموزشی
۴	زن	۳۸	لیسانس	آموزش ابتدایی
۵	مرد	۴۸	فوق لیسانس	برنامه ریزی درسی
۶	زن	۳۲	فوق لیسانس	تکنولوژی آموزشی
۷	زن	۴۱	فوق لیسانس	مدیریت آموزشی
۸	مرد	۵۶	فوق لیانس	برنامه ریزی درسی
۹	مرد	۳۹	فوق لیسانس	برنامه ریزی درسی
۱۰	زن	۴۴	لیسانس	مدیریت آموزشی
۱۱	مرد	۴۴	فوق لیسانس	تکنولوژی آموزشی
۱۲	زن	۳۳	لیسانس	آموزش ابتدایی

یافته ها

برای شناسایی ویژگی های مدرسه دموکراتیک در سطح مدارس ابتدایی در نظام آموزش و پرورش ایران ابتدا از روش مصاحبه استفاده شده است. بدین صورت که تعداد ۱۲ نفر از خبرگان و متخصصان حوزه آموزش و پرورش از بخش آموزش عمومی سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و خبرگان اداره کل آموزش و پرورش انتخاب شده اند و مصاحبه نیمه ساختار یافته با آن ها انجام شد.

کدگذاری باز

در اولین گام از فرایند کدگذاری، پژوهشگر اقدام به تایپ مصاحبه ها و مطالعه آن ها نموده است. در گام بعدی، در صورت نکته ای خاص در متن هر مصاحبه از نظر پژوهشگر، کدی خاص به آن داده شده است. کدگذاری باز فرایندی است که در آن داده ها به صورت واحدهای معنادار مجزا در می آیند و در شروع مطالعه می توان از آن استفاده کرد. هدف اصلی کدگذاری باز، مفهوم سازی و برجسب زدن به داده هاست. کد گذاری باز: پس از تحلیل مصاحبه ها و اسناد، تعدد ۱۰۰ کد اولیه شناسایی شد که پس از پالایش به ۳۶ مفهوم، ۱۲ مقوله تبدیل شد.

کد گذاری باز در دو مرحله کد گذاری اولیه و ثانویه صورت گرفته است:

جدول ۲. گزاره های حاصل از مصاحبه

کد	شماره مصاحبه شونده	داده (مقوله ها: ویژگی های مدرسه دموکراتیک)
	۱	همواره سطح بهینه ای از شک گرایي داشته باشید
	۱	به دنبال داده های محکم و بنیادی در مورد مسئله باشید
۱۰۲	۱	به دنبال دلایل منطقی هریک از موضوعات باشید
	۱	همه ی نظرات را راجع به جنبه های وابسته به یک مسئله را گردآوری نمایید
	۱	از اندیشه های مختلف در مورد مسئله آگاه باشید
	۱	تعلیم و تربیت انتقادی با رشد کمی و کیفی در فرایند تعمق و تردید سالم و انعطاف پذیری توسعه یابد
	۱	آموزش انتقادی مبتنی بر رویکرد حل مسئله توسعه یابد
	۲	همکاری در امور با ایجاد اعتماد دوطرفه ممکن است
	۲	مشارکت و همکاری با شرط تعهد به هدف میسر می شود
	۲	برای مشارکت همه ی اعضا ترسیم یک آینده مشترک الزامی است
	۲	وجود روحیه وحدت و همبستگی سبب مشارکت و همکاری می شود
	۳	مشارکت، مباحثه و مشورت باید برای طرفین معنادار باشد
	۳	تلاش جمعی و شنیدن صدای یکدیگر سبب هم افزایی در مشارکت می شود
	۳	مشارکت به معنای انسجام و تعامل فرهنگی و اجتماعی است
	۴	مشارکت انتقادی توأم با نقد مسائل اجتماعی به صورت مستدل در جریان تعامل شکل می گیرد
	۴	عمومیت قانون سبب قانون گرایی می شود
	۴	یادگیری الزام به قواعد رفتاری به صورت عام رفتار افراد را شکل می دهد
	۴	درک عمیق قانون و هنجارهای اجتماعی مطلوب مورد عنایت واقع شود
	۴	قانون گرایی الگوی عدالت اجتماعی را شکل می دهد
	۵	اعتقادات و دیدگاه افراد در قانون گرایی موثر است
	۵	احترام به قانون توأم با توسعه ارزش ها و اخلاق در جامعه است
	۵	بیان اندیشه ها و افکار باید آزادانه صورت پذیرد
	۵	هم اندیشی و هم افزایی باید برای همه اعضای جامعه آزاد باشد
	۵	افراد باید در آزادی فرصت برابر داشته باشند
	۵	آزادی مشروط به قانون و عقلانیت است
	۵	برای همه اعضای یک جامعه فرصت های مساوی و برابر وجود دارد
	۶	نابرابری های خاص باید از بین برود
	۶	همه ی اعضای جامعه، دسترسی یکسانی به اطلاعات، آموزش و امنیت داشته باشند
	۶	به همه اعضای جامعه فارغ از جنسیت، دین، نژاد و ... توجه شود
	۶	به اصل برابری یعنی شنیدن صدای همگان توجه شود
	۶	برابری کیفیت زندگی و رفاه توجه گردد
	۶	به حقوق بشر احترام گذاشته شود
	۷	به حریم ارزشی شخصیت افراد احترام گذاشته شود
	۷	به تنوع فرهنگی و انتخاب های دیگران احترام گذاشته شود
	۷	به حریم خصوصی افراد احترام گذاشته شود
	۷	احترام به معنای تعهد درونی به صلح، امنیت و آشتی همگان باشد

مسئولیت پذیری به معنای مسئولیت اجتماعی و به هم پیوستگی می باشد	۷
حس مسئولیت پذیری سبب تعهد اخلاقی به دیگران می شود	۷
فرد مسئولیت پذیر نقش حمایتی دارد	۷
فرد مسئولیت پذیر سازگار است	۷
فرد مسئولیت پذیر خود را پاسخگو می داند	۷
فرد مسئولیت پذیر نسبت به امور محوله تعهد دارد	۷
مشارکت و تصمیم گیری باید آگاهانه و آزادانه انجام شود	۷
استدلال ها پیش از تصمیم گیری باید ارزیابی و ارزش گذاری شوند	۷
داشتن حق رای و انتخاب از حقوق اولیه همه اعضا می باشد	۷
در تصمیم گیری باید به بیشترین بازدهی توجه شود	۷
تصمیم گیری به معنای حق مشورت برای همه است	۷
عقلانیت به معنای خودآگاهی می باشد	۸
فرد باید دارای ویژگی خردورزی باشد	۸
باید سطح آگاهی از همه جنبه ها افزایش یابد	۸
باید تجربه ها از، زندگی واقعی باشد	۸
افراد یک جامعه باید مطالبه گر و پرسشگر باشند	۸
افراد باید خودگردان و خودیادگیرنده باشند	۸
عقلانیت برآیند و ترکیبی از اعتقاد به "هست‌ها و نیست‌ها"، "بایدها و نبایدها" است	۸
عقلانیت، رفتار معقول، رفتاری است که در جهت هدف آفرینش باشد که قرب به خداوند و وصول به سعادت جاودان اخروی است	۸
خداباوری، آخرت باوری و کرامت انسان سه عنصر اساسی عقلانیت اسلامی به شمار می روند	۸
عقلانیت اسلامی عقلانیتی است معطوف به مبدأ و معاد و اعتقاد بر اینکه زندگی دنیوی مقدمه و به تعبیری، مزرعه ای برای آخرت است	۸
فضیلت های انسانی در جامعه پرورش یابد	۸
افراد دارای فضائل اخلاقی با اراده خود در خدمت منافع عمومی قرار گیرند	۸
پرورش فضائل اخلاقی و پرهیز از رذایل در بین شهروندان موجب احترام به قانون می شود	۸
افراد با اخلاق، دارای تعهد به عدالت و حقوق بشر هستند	۸
اخلاق به معنای توسعه ارزش های دموکراتیک می باشد	۸
اخلاق گرای رشد یافته اصلاح روش زندگی و تعهد نسبت به حقوق دیگران می شود	۹
وجود فرهنگ سبب شکل گیری ساختارهای اجتماعی می شود	۹
تنوع فرهنگی را به عنوان یک اصل در دنیای تکنولوژی امروز پذیرفته شود	۹
معنا بخشیدن فرهنگ در مسیر اصلاحات فکری شکل گیرد	۹
توسعه هویت های دموکراتیک، شکل رشد یافته ساختار فرهنگ است	۹

از گزاره های استخراج شده، تلاش بر آن بوده تا از نام گذاری هر کدام از گزاره های استخراج شده، تلاش بر آن بوده تا از نام هایی متناسب با مفهوم استفاده شود. با استفاده از جمله های معنادار کوتاه و مأنوس در داده های کیفی به دست آمده، این داده ها به شکل ذیل تقسیم بندی شده اند.

کدگذاری محوری: کشف مفاهیم (مقوله ها)
پس از مطالعه نظرات مصاحبه شدگان و تحلیل کیفی آن ها، جهت خلق معنی از جداول به دست آمده، این جدول در یک فایل به صورت یک جدول یکپارچه قرار گرفتند و بعد از منظم کردن آن ها براساس کد، به جملات مربوط به یک کد، با توجه به مفاهیم آن ها، عنوانی تعلق گرفت در این پژوهش در نام گذاری هر کدام

جدول ۳. عناوین هریک از کدهای داده های شده

ردیف	مقوله های اصلی (مدرسه دموکراتیک)	زیر مقوله ها (مدرسه دموکراتیک)
۱	تفکر انتقادی	سطح بهینه ای از شک گرایی داده های محکم و بنیادی در مورد مسئله دلایل منطقی هریک از موضوعات گردآوری همه ی نظرات را راجع به جنبه های وابسته به یک مسئله اندیشه های مختلف در مورد مسئله تعلیم و تربیت انتقادی با رشد کمی و کیفی در فرایند تعمق و تردید سالم و انعطاف پذیری آموزش انتقادی مبتنی بر رویکرد حل مسئله
۲	مشارکت و همکاری	همکاری در امور با ایجاد اعتماد دوطرفه مشارکت و همکاری با شرط تعهد به هدف مشارکت همه ی اعضا ترسیم یک آینده مشترک وجود روحیه وحدت و همبستگی سبب مشارکت و همکاری مشارکت، مباحثه و مشورت معنادار برای طرفین تلاش جمعی و شنیدن صدای یکدیگر سبب هم افزایی در مشارکت مشارکت به معنای انسجام و تعامل فرهنگی و اجتماعی مشارکت انتقادی توأم با نقد مسائل اجتماعی به صورت مستدل در جریان تعامل
۳	قانون گرایی	عمومیت قانون به معنای قانون گرایی یادگیری الزام به قواعد رفتاری به صورت عام رفتار افراد درک عمیق قانون و هنجارهای اجتماعی مطلوب قانون گرایی الگوی عدالت اجتماعی اعتقادات و دیدگاه افراد در قانون گرایی احترام به قانون توأم با توسعه ارزش ها و اخلاق در جامعه
۴	آزادی	بیان اندیشه ها و افکار آزادانه هم اندیشی و هم افزایی باید برای همه اعضای جامعه آزاد فرصت برابر افراد در آزادی آزادی مشروط به قانون و عقلانیت
۵	برابری	همه اعضای یک جامعه فرصت های مساوی و برابر از بین رفتن نابرابری های خاص دسترسی یکسانی به اطلاعات، آموزش و امنیت همه ی اعضای جامعه فارغ از جنسیت، دین، نژاد و ... اصل برابری یعنی شنیدن صدای همگان برابری کیفیت زندگی و رفاه
۶	احترام متقابل	احترام به حقوق بشر احترام به حریم ارزشی شخصیت افراد احترام به تنوع فرهنگی و انتخاب های دیگران احترام به حریم خصوصی افراد احترام به معنای تعهد درونی به صلح، امنیت و آشتی
۷	مسئولیت پذیری	مسئولیت پذیری به معنای مسئولیت اجتماعی و به هم پیوستگی حس مسئولیت پذیری نسبت به تعهد اخلاقی به دیگران نقش حمایتی فرد مسئولیت پذیر فرد مسئولیت پذیر سازگار پاسخگو بودن فرد مسئولیت پذیر تعهد فرد مسئولیت پذیر نسبت به امور محوله
۸	حق انتخاب و تصمیم گیری	مشارکت و تصمیم گیری آگاهانه و آزادانه

ارزیابی و ارزش گذاری استدلال ها پیش از تصمیم گیری داشتن حق رای و انتخاب از حقوق اولیه همه اعضا بیشترین بازدهی در تصمیم گیری تصمیم گیری به معنای حق مشورت برای همه	عقلانیت به معنای خودآگاهی فرد دارای ویژگی خردورزی سطح آگاهی از همه جنبه ها تجربه ها از، زندگی واقعی مطالبه گر و پرسشگر افراد یک جامعه خودگردان و خودیادگیرنده افراد	عقلانیت	۹
عقلانیت بر ایند و ترکیبی از اعتقاد به "هست ها و نیست ها"، "بایدها و نبایدها" عقلانیت، رفتار معقول، در جهت قرب به خداوند و وصول به سعادت جاودان اخروی خداباوری، آخرت باوری و کرامت انسان * عقلانیت اسلامی عقلانیتی است معطوف به مبدأ و معاد	پرورش فضیلت های انسانی در جامعه افراد دارای فضائل اخلاقی با اراده خود در خدمت منافع عمومی پرورش فضائل اخلاقی و پرهیز از رذایل در بین شهروندان افراد با اخلاق، دارای تعهد به عدالت و حقوق بشر اخلاق به معنای توسعه ارزش های دموکراتیک اخلاق گرایی رشد یافته اصلاح روش زندگی و تعهد نسبت به حقوق دیگران	اخلاق گرایی اجتماعی	۱۰
وجود فرهنگ با هدف شکل گیری ساختارهای اجتماعی پذیرش تنوع فرهنگی را به عنوان یک اصل در دنیای تکنولوژی معنا بخشیدن فرهنگ در مسیر اصلاحات فکری توسعه هویت های دموکراتیک، شکل رشد یافته ساختار فرهنگ		فرهنگ پذیری	۱۱

ویژگی (تلفیقی از مصاحبه ها و مبانی نظری)
نظریه پردازی: کدگذاری انتخابی
کدگذاری انتخابی براساس نتایج دو مرحله قبلی کدگذاری، مرحله اصلی در نظریه پردازی است. به این ترتیب که مقوله ی محوری را به شکلی نظام مند به دیگر مقوله ها ربط داده، آن روابط را در چارچوب یک روایت ارائه کرده و مقوله هایی را که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند اصلاح می کند. این کار کمک می کند تا ماهیت پدیده و اینکه چه چیزی باعث تداوم یا توقف آن می شود روشن شده و نحوه ی شکل گیری آن توضیح داده شود.

روایت تحقیق
الف) شرایط علی
پاسخ دهندگان در پاسخ به سوالات مرتبط با هریک از ابعاد مدل پارادایمی به تشریح پدیده مدرسه دموکراتیک در مدارس ابتدایی وزارت آموزش و پرورش پرداختند. از تحلیل جملات و دیدگاه های این افراد، کدهای اولیه استخراج شد. از دیدگاه مصاحبه شوندگان یکی از دلایل و شرایط علی مهم در بکارگیری مدرسه دموکراتیک در مدارس ابتدایی، حق انتخاب و تصمیم گیری، تفکر انتقادی می باشد.
ب) شرایط زمینه ای

مصاحبه شوندگان در پاسخ به سوالات مربوط به شرایط زمینه ای مدرسه دموکراتیک است توضیحاتی را بیان کردند که کدهای مستخرج از عبارات مهم آن ها استخراج شده است، برای مدرسه دموکراتیک در مدارس دولتی و غیر دولتی به خوبی با رویکرد مناسبی اجرا و پیاده سازی شود مدارس باید از مناسب بودن یکسری شرایط اولیه و زمینه ای اطمینان حاصل کنند. در صورتی که مدارس به این شرایط زمینه ای توجه کافی نداشته باشند کار مدرسه دموکراتیک با دشواری و مشکلات فراوانی رو به رو می شود. یکی از شرایط زمینه ای برابری و آزادی است.
ج) شرایط میانجی
مصاحبه شوندگان درباره ی شرایط میانجی تحت این موضوع که چرا مدرسه ها از رویکردها و مکانیزم های مختلفی برای بکارگیری مدرسه دموکراتیک در مدارس خود استفاده می کنند، توضیحاتی را ارائه دادند.
یکی از مهم ترین دلایل و شرایط متفاوت یا شبیه بودن مکانیزمهای پیاده سازی مدرسه دموکراتیک، موضوع مربوط به مسئولیت پذیری و احترام متقابل است. مسئولیت پذیری در کارکنان مدارس و اعتقاد و تأکید مسئولان بالادستی در آموزش و پرورش و مدیران در مدارس، انگیزش و رضایت، نگرش ها و ارزش های فردی، فرایند پذیرش مدرسه دموکراتیک را تسهیل می کند. این در حالی است که اکثر مدارس کارکنان کمتر مسئولیت پذیر دارند. احترام متقابل

خودابرازگری، توجه به نظرات و ایده های معلمان، توجه به نظرات و ایده های دانش آموزان، رفتار عادلانه معلم با دانش آموز، فرهنگ تفکر دموکراتیک، اهمیت برابری اقتصادی و اجتماعی دانش آموزان آموزش-ساختاری مبتنی بر دموکراتیک، تحمل یا بردباری برابر دانش آموزان، حل تعارضات بین دانش آموزان، انتخاب آگاهانه دانش آموزان و تأکید بر خود نظارتی و خود انضباطی. نتایج به دست آمده در این تحقیق، با تمرکز بر متغیرهای حوزه مدیریت آموزشی صورت گرفت. بدین ترتیب سعی شد متغیرهای این حوزه به دقت شناسایی شوند. متغیرهای شناسایی شده تقریباً به طور کامل مورد پذیرش قرار گرفتند. در جامعه آماری ما تقریباً حلقه مفقوده ای به نام آموزش مردم سالارانه یا دموکراتیک در رهبری آموزشی و فرهنگ مدرسه شناسایی شد. از یافته های به دست آمده از پژوهش حاضر میتوان نتیجه گرفت که ضرورت ایجاد فرصتهای برابری آموزشی از سوی مدارس باید مورد توجه قرار گیرد؛ زیرا بنا بر پژوهش های اخیر، ایجاد برابری فرصتهای آموزشی، میتواند علاقه و فرسودگی تحصیلی دانش آموزان را تحت تأثیر قرار دهد و به موفقیت تحصیلی آنها کمک نماید.

References

1. Ranjgar, B., Mirhashemi, M., Pashasharifi, H. (2021). A meta-analysis of individual, familial and school factors affecting academic performance among high school students. *Journal of Research in Educational Science*, 15(54), DOI: 10.22034/jiera.2020.201807.2068 [In Persian]
2. Hosseini Iraj, S., Mahdian, H., Jajarmi, M. (2020). Study of Relationship between Basic Psychological Needs in Relation to Sense of Connectedness with School in Secondary High School Students: The Mediating Effect of Social Self-Efficacy. *Journal of Research in Educational Science*, 14(50), 191-204. DOI: 10.22034/jiera.2020.220872.2214. [In Persian]
3. Sezer, S., Can, E. (2019). Teachers' Cognitive Constructs on Democratic Education in Schools: A Case Study. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 13(1), 92-112.
4. Batista, N., Pereyra, M. (2020). The democratic management of the public school in contexts of local educational reforms: A comparative study between

بین دانش آموز و معلم، یکی از عامل های مهمی است که اجرای آن نیازمند عدم نگاه از بالا به پایین معلم به دانش آموزان است. که معلمان به دلیل دیدگاه سنتی شان کمتر به آن اعتقاد دارند. که به کرات از سوی مصاحبه شوندگان ذکر شده است.

د) پدیده و ابعاد آن

مصاحبه شوندگان در پاسخ به سولات مربوط به پدیده مدرسه دموکراتیک مصادیق فراوانی را بیان کردند. در طی فرایند جمع آوری داده های مصاحبه، کدهای مستخرج از عبارات مهم آنها استخراج شد و در مرحله بعد این کدها پالایش شده و مهم ترین آنها به عنوان کدهای نهایی پدیده و ابعاد آن در نظر گرفته شد.

ه) راهبردها و مکانیزم ها

مصاحبه شوندگان در پاسخ به سولات مربوط به راهبردها و اقدامات مدرسه دموکراتیک، توضیحات خود را ارائه دادند. پژوهش حاضر ضمن به چالش کشیدن استفاده از مدل های مدرسه دموکراتیک در سایر کشورها، راهبردهای زیر را به عنوان راهبردهای مدرسه دموکراتیک معرفی می کنند.

با بررسی تحول صورت گرفته در مدیریت مدارس و در نظام آموزش و پرورش کشور می توان این طور استدلال کرد که مدیران و مسئولین آموزش و پرورش و اسناد و مدارک برنامه درسی و سند تحول بنیادین و خط مشی گذاران برای برخورد با مسائل دموکراتیک آموزشی به مسئله فرهنگ پذیری و قانون گرایی توجه داشته اند. فرهنگ پذیری و نه تحمیل مستقیم به عنوان یکی از راهبردهای تحول در نظام مدیریت و آموزش در مدارس ابتدایی، فرایندی است که با کاوش برنامه های اثربخش برای آمادگی آموزش دموکراتیک آغاز می شود.

و) پیامدها

استفاده از مدیریت مبتنی بر دموکراتیک در مدارس ابتدایی موجب می شود تا اخلاق گرایی اجتماعی و عقلانیت در جو سازمانی مدرسه گسترش یابد و به موجب آن سیستم یاددهی و یادگیری ارتقاء یافته و سیاست مبتنی بر آموزش دموکراتیک به نحو مطلوب تری پیگیری گردد.

به منظور جمع آوری داده های بخش کیفی از روش مصاحبه نیمه ساختارمند استفاده شد. طی مصاحبات انجام شده با متخصصین حوزه مدارس دموکراتیک محور و تحلیل حاصل از مصاحبه های انجام شده جهت شناسایی مؤلفه های مدرسه دموکراتیک محور در مصاحبه پرسیده می شد که مؤلفه های مدارس دموکراتیک محور کدامند، طی فرایند مصاحبه، متخصصان به طیف وسیعی از مؤلفه ها اشاره کردند. مولفه های تفکر انتقادی، مشارکت و همکاری، قانون گرایی، آزادی، برابری، احترام متقابل، مسئولیت پذیری، حق انتخاب و تصمیم گیری، عقلانیت، اخلاق گرایی اجتماعی، فرهنگ پذیری، مؤلفه های اشاره شده در این تحقیق بودند.

نتیجه گیری

در بخش شناسایی مؤلفه های حاصل از انجام مصاحبه نتایج و تجزیه تحلیل و داده ها نشان داده شد که به ۹ مؤلفه اصلی در دموکراسی آموزش در مدارس رسیدیم که عبارت اند از: مؤلفه های

Brazil and Spain. education policy analysis archives, 28, 2.

5. Eslami, Z. R., Fatahi, A. (2008). Teachers' Sense of Self-Efficacy, English Proficiency and Instructional Strategies: A Study of Nonnative EFL Teachers in Iran. *TESL-EJ*, 11 (4).

6. Farashbandi, R., Habibi Dehneh Siri, Z., Yousefi, A. Shamradi Vernamkhasti, N. (2017). John Dewey and Education, Fourth International Conference on New Findings in Science and Technology, Qom. [In Persian]

7. Khanchi, R., Chenari, M. (2017). A Comparative Study of the Components of Education Objectives, Curriculum, Teaching Methods and Teachers in the Artistic Perspective of Giro and Paolo Freire. Master Thesis. Qom University, Faculty of Literature and Humanities. [In Persian]

8. Arazi, A., Zarghami, S., Ghaedi, Y. (2013). Explaining the components of democratic education from the perspective of Rorty's typology and the role of information technology in its development. Master Thesis, Tarbiat Moallem University - Tehran, Faculty of Psychology and Educational Sciences. [In Persian]

9. Jafarzadeh, A., Hajipour, F. (2017). Effective strategies to strengthen research motivation among university professors, Second National Conference on New Approaches in Education and Research, Mahmoudabad. [In Persian]